Puolustusvaliokunnalle

Asevelvollisena vammautuneiden tuki ry:n asiantuntijalausunto HE 225/2016vp

Kiitämme mahdollisuudesta tulla kuulluksi otsikon lakiesityksestä.

Suomen maanpuolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen ja suureen jatkuvasti koulutettavaan reserviin. Alueen heikentynyt turvallisuustilanne edellyttää tehokasta sotilaallista koulutusta ja harjoitusta. Heikentynyt turvallisuustilanne tuo mukanaan lisääntyneen tapaturma- ja jopa kuolemantapausriskin. Viimeisen vuoden aikana on sotilaallisessa koulutus- ja harjoitustoiminnassa sattunut kolme kuolemantapausta. Käsittelyssä olevan lakiesityksen pitäisi antaa riittävän vakuutusturvan ja vastata myös tulevaisuuden uhkakuviin. Maanpuolustustahdon ylläpitämiseksi pitäisi varusmiespalveluksessa sattuvat tapaturmat ja sairastumiset korvata kattavasti, jotta palvelukseen voisi turvallisin mielin mennä ja luottaa vanhaan sanontaan" Kyllä kruunu pojistaan huolen pitää". Lakiesityksen lähetekeskustelussa 8.11. tuli tukea yli puoluerajojen asevelvollisten vakuutusturvan saattamiseksi lähelle kriha-turvan tasoa

Lakiesityksessä on joitakin selkeitä parannuksia nykytilanteeseen, mutta ei kuitenkaan riittävästi. Puolustusvaliokunnan olisi syytä kiinnittää seuraaviin asioihin huomiota:

Sotilastapaturmalakiin tulee kirjata vastaavanlaiset pykälät 9 (Lisäkorvaus pysyvästä haitasta), 10 (Kuolemantapauksen johdosta maksettava lisäkorvaus) ja 11 (Psyykkinen tuki ja hoito) kuin tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä olevassa lakiesityksessä. Pysyvä vammautuminen tai kuolema ovat yhtä vakavia riippumatta siitä, missä tehtävässä sotilaana isänmaataan palvelee. Asevelvollisille vammautumisia tai kuolemantapauksia on viime aikoina sattunut enemmän kuin kriisinhallintatehtävissä. Voiko valtio asettaa lakitasolla sotilaitaan eriarvoiseen asemaan riippuen tehtävästä ja palveluspaikasta, kun otetaan huomioon uusi yhdenvertaisuuslaki? Asevelvollisuutta suoritetaan lain velvoittamana ja varusmiehet vielä ilman palkkaa.

Sotilastapaturmalain 7 § (pahoinpitelyn ja toisen henkilön muun tahallisen teon aiheuttama vamma tai sairaus) sisältää selkeän heikennyksen nykylakiin. Lain perusteluissa korvauksen saamisessa jätetään näyttö kokonaan teon tekijän motiivin varaan. Tekijän ei ole pakko kertoa teon syytä, hänellä on oikeus olla vaiti poliisikuulusteluissa ja oikeudenkäynnin aikana, jolloin uhri jää ilman korvauksia. Lisäksi rikoksentekijä ei ole välttämättä rikoskelpoinen (esim. syyntakeeton tai alaikäinen) tai sitten päädytään tahallisen teon sijasta lievempään tuottamusarviontiin. Lain perusteisiin pitäisi kirjata syitä, jotka voitaisiin katsoa suoraan varusmiespalveluksesta johtuviksi esim. pahoinpitelyn uhri on sotilasasusteissa tai pahoinpitelijänä on toinen varusmies.

Sotilastapaturmalain 11 § on tapaturma- ja perhe-eläkkeen perusteena käytettävä vähimmäisvuosiansio kolmella kerrottuna, mikä on hyvä parannus nykyiseen. Myös sairauspäivärahan vähimmäismäärälle pitäisi olla kerroin, joka voisi olla vähän pienempi kuin eläkkeessä, esimerkiksi kerroin kaksi olisi jo selkeä parannus nykytilanteeseen. Varusmiehellä harvoin on ollut merkittäviä tuloja ennen varusmiespalvelua, joten sairauspäiväraha yleisimmin perustuu vähimmäispäivärahaan. Tapaturman tai sairauden vuoksi palvelu keskeytyy aina yllättäen ja varusmiehellä ei yleensä ole rahavaroja säästössä ja vanhempien elatusvelvollisuuskin on jo päättynyt. Huoli tervehtymisestä ja elämän jatkumisesta on kova ja lisänä vielä huoli toimeentulosta ja vähimmäissairaspäivärahalla voi joutua elämään jopa vuoden ennen mahdollista eläkettä.

Sotilastapaturmalain 3 § lääketieteellisen syy-yhteyden arvioinnissa mainitaan lähtökohtaisesti aivan oikein palveluksenaikaiset erityisolosuhteet, mutta niitä ei ole lain perusteluissa tarkemmin eritelty. Kriisinhallinnan tapaturmalaissa on vastaavasti kattava maininta eritysolosuhteista lain yleisperusteluissa luvussa 2.2. Kattava maininta eritysolosuhteista myös sotilastapaturmalaissa olisi tärkeää

oikeudenmukaisen korvauskäsittelyn vuoksi. Olosuhteet varusmiespalvelun sotilaallisissa harjoituksissa ja kertausharjoituksissa vastaavat yleisperusteluissa useita kohdassa 2.2. mainittuja olosuhteita talven tuomia ongelmia unohtamatta. Todettakoon, että työturvallisuuslakia (562/2007) ei sovelleta sotilaalliseen harjoitukseen ja koulutukseen.

Krihalain puolella painotetaan esimerkiksi kohdemaan vaikeita liikenneolosuhteita. Myös varusmiespalvelukseen sisältyvissä maavoimien sotilaallisissa harjoituksissa maasto-olosuhteissa erilaisten sotilasajoneuvojen käyttäminen aiheuttaa vastaavia äkillisiä ja ulkopuolisia tapaturmariskejä (mm. putoamiset, allejäämiset, puristuksiin joutuminen). Merivoimissa toimintaympäristö voi johtaa aluksen miehistöön kuluvan varusmiehen veteen joutumiseen, joka aiheuttaa paleltumisia sekä esim. taistelusukeltajien toimintaympäristö voivat aiheuttaa tilanteita, jossa hapenpuute johtaakin aivovammaan. Ilmavoimissa hävittäjälentokoneen käyttäminen altistaa paineenvaihteluille ja g-voimille, jotka voivat kuormittaa elimistöä. Samoin harvinainen mutta mahdollinen lentäjän heittoistuimen käyttäminen lisää riskiä vammautumiseen vaikka se suoritettaisiin oikein ja pelastautuminen onnistuisi. Kyse ei ole pelkästään yksittäisen varusmiehen fyysisestä ponnistelusta, kuten sotilastapaturmalain yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan vaan myös vaativan erityiskaluston käyttämisestä aiheutuvista tilanteista.

Varusmiespalveluksen aikaisiin olosuhteisiin kuuluvat myös yhteismajoitus ja mahdolliset niissä leviävät virusinfektiot sekä kasarmeissa toisinaan olevat sisäilma- ja homeongelmat. Erityisesti hengitystieinfektiot ovat jälkikäteen hankalasti mitattavia ja huonosti korvattu. Krihalain puolella laajasti kuvataan mm. jatkuvaan hikoiluun, kosteuteen ja pölyisiin olosuhteisiin liittyviä altistuksia hengitystieinfektioille valmiiksi syy-yhteyttä osoittavina tekijöinä. Vastaavalla tavalla myös palvelussairauden määritelmään tulisi kuvata konkreettisia varusmiespalveluksessa olevia olosuhteita. Nyt palvelussairauspykälä 9 § saa velvoittavuutensa työelämää koskevista varsin yksityiskohtaisista säännöksistä. Kuitenkin vain Krihalain puolella yleisperusteluissa nostetaan esiin altistuksia erityyppisiin sairauksiin.

6§ Sotilastapaturman aiheuttaman vian, vamman tai sairauden paheneminen. Paheneminen voi olla myös pidempikestoista kuin 6 kk ja joskus jopa pysyvää. 6 kk ehdoton enimmäisaika pitäisi poistaa lakitekstistä. Tilalle tulisi laittaa teksti: ”Riittävänä pidetään sitä, kun on osoitettavissa ajallisesti syy-yhteys vamman, sairauden tai vian pahenemishetkeen”. Voimassaolevassa sotilastapaturmalaissa 1211/1990 ei ole tätä 6 kk enimmäismäärää, mutta käytännössä Valtiokonttori on sitä käyttänyt ja se on aiheuttanut melkoisesti ongelmia korvausten saannissa. Tässä on huononnus nykyiseen lakiin verrattuna.

Näkemyksemme mukaan sotilastapaturmalakiin on kirjoitettava oma säännöksensä kuntoutuksesta esim. seuraavasti: ”Erityistä huomiota on kiinnitettävä loukkaantuneen tai sairastuneen varusmiehen oikea-aikaiseen lääkinnällisen toimintakykyä edistävän ja ylläpitävän kuntoutuksen saatavuuteen.” Lääkinnällisen kuntoutuksen nopea aloittaminen on erityisen tärkeää tuloksellisuuden vuoksi. Varusmiesten kohdalla kyseessä ovat nuoret henkilöt, joilla elämää edessä jopa 60-80 vuotta. Aikaisessa vaiheessa aloitettu kuntoutushoito voi jopa tehdä tarpeettomaksi ehkä myöhemmin tarvittavan leikkaushoidon. Hoitavan lääkärin lähete pitäisi riittää, jotta kuntoutus saadaan nopeasti käyntiin.

Nousiainen 14.11.2016

Asevelvollisena vammautuneiden tuki ry

Alpo Penttinen, puheenjohtaja, p.0500-593970

www.asevelvollisenavammautuneet.fi